

Forslag

til

Lov om retten til fotografiske billeder.

Fremsat den 15. januar 1960 af *undervisningsministeren*.

§ 1. Den, som fremstiller et fotografisk billede, har med de i denne lov angivne indskrænkninger eneret til gennem fotografi, tryk, tegning eller anden fremgangsmåde at fremstille eksemplarer af billedet og til at vise det offentligt.

Som fotografiske billeder anses også billeder, der er fremstillet på en med fotografering ligeartet måde.

Fremstilleren benævnes i denne lov fotografen.

§ 2. Fotografen har ret til at blive navngivet i overensstemmelse med, hvad god skik kræver, såvel på eksemplarer af billedet som, når det vises offentligt.

Han har også krav på, at billedet ikke ændres eller vises offentligt på en måde, der er krænkende for hans anseelse som fotograf.

§ 3. Som fotograf anses, når ikke andet er oplyst, den, hvis navn, firma eller alment kendte signatur på sædvanlig måde er påført eksemplarer af billedet eller angives, når billedet vises offentligt.

§ 4. Et fotografisk billede anses for offentliggjort, når det lovligt er udgivet, udstillet offentligt eller på anden måde gjort tilgængeligt for almenheden.

§ 5. Af et fotografisk billede må enkelte eksemplarer fremstilles til privat brug, men de må ikke udnyttes på anden måde.

§ 6. Efter nærmere regler, der fastsættes ved kgl. anordning, kan arkiver og biblioteker til brug i deres virksomhed fremstille eksemplarer af fotografiske billeder.

§ 7. I kritiske, videnskabelige og alment oplysende fremstillinger er det i tilslutning til teksten tilladt at gengive offentliggjorte fotografiske billeder, dog for så vidt angår alment oplysende fremstillinger kun mod vederlag.

I værker bestemt til brug ved undervisning kan offentliggjorte fotografiske billeder mod vederlag gengives i tilslutning til teksten.

Offentliggjorte fotografiske billeder kan endvidere mod vederlag gengives i dagblade i forbindelse med redegørelser for begivenheder af almindelig interesse.

§ 8. Ved gengivelse i fjernsyn eller på film af en dagsbegivenhed må fotografiske billeder, der vises som led i dagsbegivenheden, medtages.

§ 9. Danmarks Radio må i sine fjernsynsudsendelser vise offentliggjorte fotografiske billeder, medmindre fotografen har nedlagt forbud herimod. Fotografen har krav på vederlag.

Bestemmelsen gælder ikke forevisning af film.

§ 10. Når fotografen har overdraget eksemplarer af et fotografisk billede til andre, eller når billedet er udgivet, må overdragne eller udgivne eksemplarer udstilles offentligt.

Et offentliggjort fotografisk billede kan også på anden måde vises offentligt, når det sker i forbindelse med undervisning. Det kan ligeledes fremvises offentligt i forbindelse med foredrag, såfremt adgangen er fri, og foredraget ikke tjener erhvervsøjemed, eller såfremt det afholdes udeluk-

kende i velgørende, almindennende eller andet almennyttigt øjemed.

Bestemmelserne i stk. 2 gælder ikke film.

§ 11. Har et fjernsynsforetagende ret til at udsende et fotografisk billede, må det tillige optage billedet på film eller lignende til brug i egne udsendelser. Retten til at vise et således optaget billede afhænger af de i øvrigt gældende regler.

Ved kongelig anordning kan der gives nærmere forskrifter for brugen og opbevaringen af optagelserne.

§ 12. Retten til et fotografisk billede, der er udført efter bestilling, tilkommer bestilleren, medmindre andet er aftalt. Fotografen kan dog på sædvanlig måde udstille billedet i reklameøjemed, såfremt bestilleren ikke forbyder det.

Bestilleren af et fotografisk portræt kan, selv om fotografen har forbeholdt sig retten, lade portrættet gengive i aviser, tidsskrifter eller skrifter med biografisk indhold, såfremt fotografen ikke har taget særligt forbehold heroverfor.

§ 13. Fotografiske billeder kan frit udnyttes i retsplejens og den offentlige sikkerheds interesse.

§ 14. Når et fotografisk billede gengives offentligt uden fotografens samtykke i henhold til §§ 6-10, skal kilden angives i overensstemmelse med, hvad god skik kræver.

§ 15. Retten til det fotografiske billede varer, indtil 25 år er forløbet efter udgangen af det år, da billedet blev fremstillet.

§ 16. Såfremt der ikke opnås enighed om størrelsen af vederlag i henhold til §§ 7 og 9, kan hver af parterne forlange spørgsmålet endelig afgjort af et af undervisningsministeren nedsat nævn. Ministeren fastsætter de nærmere regler for nævnets virksomhed.

§ 17. Den, der forsætligt eller uagtsomt handler i strid med de i denne lov givne bestemmelser til beskyttelse af retten til fotografiske billeder, eller som udbyder til salg eller på anden måde blandt almenheden spreder eksemplarer af fotografiske billeder, der er fremstillet i strid med loven, straffes

med bøde eller under skærpende omstændigheder med hæfte i indtil 3 måneder.

På samme måde straffes den, der i den hensigt at sprede dem blandt almenheden eller at vise dem offentligt indfører eksemplarer af fotografiske billeder, når eksemplarerne er fremstillet uden for riget under sådanne omstændigheder, at en tilsvarende fremstilling her i riget ville have været strafbar.

Overtrædelserne påtales af den forurettede.

§ 18. Det tab, der forvoldes ved en forseelse som nævnt i § 17 kan kræves erstattet efter almindelig erstatningsregler. Er en fotografs eller bestillers ret krænket forsætligt eller groft uagtsomt, kan retten desuden tilkende den pågældende et pengebeløb som oprejsning for skade af ikke-økonomisk art.

Selv om den ulovlige handling er begået i god tro, kan den forurettede, om og i det omfang det skønnes rimeligt, kræve den ved handlingen indvundne fortjeneste udbetalt.

Ulovlig fortjeneste, som ikke tillægges den forurettede, kan, om og i det omfang det skønnes rimeligt, ved dommen inddrages i statskassen.

§ 19. Alle eksemplarer af et fotografisk billede, der er fremstillet, indført her til riget eller gjort tilgængelige for almenheden i strid med denne lov, kan kræves inddraget ved dom til fordel for den forurettede eller overdraget til ham mod et vederlag, som ikke overstiger fremstillingsomkostningerne. Det samme gælder plader, klicheer og andet, som kan tjene til ulovlig fremstilling af fotografiet.

I stedet for inddragning eller overdragelse kan den forurettede kræve, at genstandene helt eller delvis skal tilintetgøres eller på anden måde gøres utjenlige til ulovlig brug. Hvis betydelige økonomiske eller kunstneriske værdier herved ville gå tabt, kan retten efter omstændighederne tillade, at eksemplarerne gøres tilgængelige for almenheden mod erstatning til den forurettede.

Bestemmelserne i denne paragraf kan ikke anvendes overfor den, som i god tro har erhvervet fotografier til privat brug.

§ 20. Denne lov gælder fotografiske billeder, der er fremstillet af personer, som er

danske statsborgere, af personer, der har hjemsted i Danmark eller af sådanne statsløse eller flygtninge, som har deres sædvanlige opholdssted her. Loven gælder tillige fotografiske billeder, der først er udgivet i Danmark.

Under forudsætning af gensidighed kan rækkevidden af lovens bestemmelser udvides i forhold til andre stater ved kgl. anordning.

Ved kgl. anordning kan loven tillige gøres anvendelig på fotografiske billeder,

der først er udgivet af mellemfolkelige organisationer samt på ikke udgivne billeder, som sådanne organisationer har ret til at udgive.

§ 21. Loven gælder også fotografiske billeder, som ville kunne opnå beskyttelse efter den hidtil gældende lovgivning.

§ 22. Denne lov træder i kraft 1. januar 1961. Lov nr. 131 af 13. maj 1911 om eneret til fotografiske arbejder ophæves.

Bemærkninger til lovforslaget.

Indledning.

I 1939 påbegyndtes et samarbejde mellem Finland, Norge, Sverige og Danmark med henblik på tilvejebringelsen af ensartede forfatter- og kunstnerretslove i de 4 lande. Hvert land udpegede delegerede til at deltage i dette samarbejde, hvis hovedresultat foreligger i form af udkast til nye ophavsretslove, for Danmarks vedkommende i en i 1951 afgiven betænkning, på grundlag af hvilken der samtidig med forelæggelsen af nærværende lovforslag er fremsat forslag til lov om ophavsretten til litterære og kunstneriske værker.

I 1947 blev det på dansk initiativ endvidere pålagt de delegerede — for Danmarks vedkommende nu afdøde departementschef Fr. Graae og professor dr. jur. Torben Lund — at udarbejde nye udkast om fotografibeskyttelsen i de nordiske lande. Den danske betænkning herom fremkom i 1951 under titlen „Udkast til lov om retten til fotografiske billeder, med tilhørende anmærkninger“.

Nærværende lovforslag og de til dette knyttede bemærkninger bygger i det store og hele på udkastet i den sidstnævnte betænkning af 1951. Enkelte af bestemmelserne er dog formuleret noget anderledes end i udkastet, idet hensyn bl. a. er taget til forskellige ændringsforslag, hvorom der opnåedes enighed på møder i Stokholm i 1955 og i København i 1957 mellem repræsentanter for de 4 lande.

En oversigt over fotografilovgivningens udvikling i Danmark er givet i betænkningen af 1951, side 18-20.

Den gældende danske fotografilov er lov nr. 131 af 13. maj 1911 om Eneret til fotografiske Arbejder, hvortil slutter sig en undervisningsministeriel bekendtgørelse nr. 166 af 17. juli 1911.

Efter loven af 1911 gives der den, som for egen regning har frembragt et originalt fotografi efter

naturen eller en fotografisk gengivelse af et kunstarbejde, til hvis eftergørelse ingen har eneret, adgang til for et tidsrum af 10 år at forbyde andre at eftergøre fotografiet til salg. For at opnå denne beskyttelse skal fotografen opfylde visse formalitetskrav. Han skal for det første indgive en anmeldelse til undervisningsministeriet, og denne skal indeholde 1) oplysning om fotografens navn eller firma, 2) en beskrivelse af motivet for det pågældende fotografi, 3) angivelse i centimeter af det originale pladeformat, 4) en egenhændig erklæring fra anmelderen om, at originalpladen er mærket ved indridsning med navn eller firma, årstal og dato for anmeldelsen samt, hvis flere fotografier anmeldes i samme skrivelse, et løbenummer. For det andet skal fotografen forsyne ethvert af ham udgivet eksemplar af fotografiet med sit navn og ordet „eneberettiget“.

Den gældende lov må betegnes som yderst ufuldkommen.

Beskyttelsesfristen er utvivlsomt for kort. Adskillige fotografier, hvad enten de udmærker sig ved en særlig kunstnerisk indsats, eller deres særpræg består i indfangelsen af en bestemt situation, bevarer deres kommercielle værdi ud over de 10 år, som loven fastsætter som maksimumsgrænsen for beskyttelsen. Hertil kommer, at de komplicerede krav, der stilles som betingelse for beskyttelsens opnåelse (anmeldelse, forbeholdsklausul på alle kopier af fotografiet, indridsning i pladen), bevirker, at loven i vidt omfang bliver ineffektiv. De opstillede krav svarer ikke til moderne fotografimæssige metoder. I forhold til det meget store antal fotografier af kunstnerisk eller historisk værdi, som årlig optages herhjemme, er det antal, som opnår lovens beskyttelse uhyre ringe. Fotograferne er i mange tilfælde overhovedet ikke i stand til at opfylde lovens og bekendt-

gørelsens krav, og i andre tilfælde afstår de fra at søge beskyttelse, fordi der ikke består noget rimeligt forhold mellem besværlighederne i forbindelse med anmeldelsen og værdien af den eneret, loven giver.

Beskyttelsen er, hvis den opnås, effektiv, for så vidt angår eftergørelser, men der er ingen beskyttelse mod forevisning af fotografiet i erhvervsmæssigt øjemed, f. eks. kan en fremviser basere et program helt og holdent på erhvervsmæssig forevisning ved lysbilleder el. lign. af en fotografs frembringelser uden nogen kompensation til fotografen. Der er heller ingen beskyttelse mod forevisning i fjernsyn og ingen „droit moral“.

I virkeligheden kan man sige, at der for tiden ikke findes nogen virksom fotografibeskyttelse i Danmark. Fotografilovene i de andre nordiske lande står langt over den danske, men betragtes i øvrigt desuagtet som mangelfulde og forældede.

En revision af loven af 1911 synes derfor i høj grad ønskelig og er nu også nødvendig, for at Danmark skal kunne ratificere den i 1948 i Bruxelles reviderede Bernerkonvention om beskyttelse af litterære og kunstneriske værker. De fotografiske arbejder har hidtil været nævnt særskilt i konventionens art. 3, der blot pålagde konventionslandene at yde en beskyttelse, men overlod dennes nærmere udformning til de nationale lovgivninger. Ved revisionen i 1948 udgik art. 3, og fotografierne optoges i opregningen i art. 2 af de litterære og kunstneriske værker, der skal nyde ophavsretlig beskyttelse. Heraf følger bl. a., at Danmark ved at tiltræde konventionen forpligter sig til også for fotografiernes vedkommende at yde en beskyttelse uafhængig af iagttagelsen af formaliteter. Forpligtelsen i henhold til konventionen gælder dog kun sådanne fotografier, der opfylder betingelserne for at kunne betragtes som kunstværker (eventuelt litterære eller videnskabelige værker). Konventionens art. 7, stk. 3, tillader desuden landene at fastsætte en kortere beskyttelsestid for fotografier end for andre værker.

Efter den stilling, Bernerkonventionen nu indtager til fotografibeskyttelsen, ville det i og for sig være nærliggende at lade de mere kvalificerede fotografier indgå under ophavsretsloven, eventuelt med en kortere beskyttelsestid end andre værker. For de øvrige fotografier, som efter den almindelige mening også bør have et retsværn, kunne man da ved specialbestemmelser i ophavsretslovens kap. V. eller i særlig lov etablere en mindre vidtgående beskyttelse.

Inden for den kreds af sagkyndige, der har beskæftiget sig med udarbejdelsen af udkastene

til nye ophavsrets- og fotografilove, har det dog været den overvejende opfattelse, at man bør bevare den i alle de nordiske lande gældende ordning, hvorefter fotografibeskyttelsen reguleres ved en særlig lov, således at fotografierne holdes helt uden for ophavsretsloven, medens der på den anden side i fotografiloven gives beskyttelse af alle fotografiske billeder uden hensyn til art og kvalitet.

Man undgår herved de vanskeligheder, der under et system med to love og to forskellige former for beskyttelse ville opstå med hensyn til grænse-udragnet mellem de fotografier, der findes værdige til den egentlige ophavsretlige beskyttelse, og dem, der alene kan behandles efter de specielle fotografiregler.

De foreliggende udkast er udarbejdet i overensstemmelse med foranstående, jfr. herved forslaget til lov om ophavsret § 10, hvori det hedder, at fotografiske billeder ikke omfattes af loven.

Enhedsloven forudsætter, at reglerne bliver af en sådan beskaffenhed, at de tilfredsstiller det beskyttelsesbehov, som må anses at foreligge for den mere kvalificerede gruppe af fotografier. Dette medfører ganske vist, at reglerne for den store mængde af mindre kvalificerede fotografier bliver mere vidtgående end strengt nødvendigt for denne kategori. Men ulemperne herved er formentlig uden synderlig betydning. Også inden for ophavsretten i almindelighed gælder det i øvrigt, at beskyttelsesreglerne er udformet med tanke på de mest værdifulde frembringelser.

Lovforslaget er udarbejdet efter de ovenfor angivne retningslinier, og reglerne er således tænkt at skulle gælde *alle* fotografiske billeder. Bestemmelserne ligger nær op ad de ophavsretlige beskyttelsesforskrifter og vil i det væsentlige give fotografierne samme beskyttelse som de egentlige åndsværker. Den vigtigste afvigelse består i, at beskyttelsestiden er kortere end efter ophavsretsloven.

Til § 1.

Bestemmelsen tillægger den, der fremstiller et fotografisk billede, visse beføjelser, der skal gøre det muligt for ham økonomisk at udnytte det fremstillede billede.

Ved fotografiske billeder forstås billeder, der er blevet til ved lysbølgers indvirken på lysfølsomme materialer. I almindelighed er der tale om synligt lys, men også billeder, der er frembragt ved anden strålepåvirkning som f. eks. røntgenbilleder, omfattes af udtrykket.

Det fotografiske billede, der beskyttes, er således det negativ eller det papir, som lysbølgerne eller

strålerne har påvirket. Ved hjælp af negativet kan færdige billeder fremstilles ad fotokemisk vej (alm. kopier, diapositiver m. v.) eller ad fotomekanisk vej (lystryk, dybtryk, autotypi m. v.). Disse færdige billeder udgør fra et retsligt synspunkt eksemplarer af det fotografiske billede.

Billeder, der er fremstillet på en med fotografering ligeartet måde, anses efter paragrafens stk. 2 også som fotografiske billeder. Denne bestemmelse, der stemmer med art. 2 i Bernerkonventionen af 1948, medfører, at loven er anvendelig også på sådanne optagelser af „billeder“ på elektromagnetiske bånd, som foretages af fjernsynet.

Den, der mangfoldiggør et fotografisk billede gennem fotografiske metoder, opnår ikke selvstændig beskyttelse for sin indsats, da han ikke har frembragt noget nyt billede.

Beskyttelsen gælder fotografiske billeder, uanset hvad de forestiller. Men det må kræves, at der foreligger et produkt, der kan karakteriseres som et billede. Fotografiske kopier i originalstørrelse af forretningsbreve, arkitekttegninger etc. vil derfor som regel falde uden for beskyttelsen.

Et fotografisk billede er også beskyttet, når optagelsen sker på film. Filmværket som helhed kan være ophavsretligt beskyttet, jfr. § 1 i forslaget til lov om ophavsret, men også i dette tilfælde består den fotografiske ret ved siden af ophavsretten.

Ud fra stort set samme synspunkter, som har været afgørende for bestemmelsen af ophavsmandens beføjelser i henhold til § 2 i forslaget til lov om ophavsret, er det bestemt, at fotografen skal have eneret til at fremstille eksemplarer af billedet og til at vise det offentligt.

Fremstilling af eksemplarer er der ikke alene tale om, når billedet mangfoldiggøres gennem fotografi. Der er ingen anledning til at begrænse fotografens ret med hensyn til den måde, hvorpå gengivelsen finder sted. Et fotografi anvendes ofte — navnlig inden for reklamebranchen — som forlæg for en tegning. Desuden kan fotografier gengives i grafisk fremstilling eller som maleri. Alle disse tilfælde bør omfattes af fotografens ret og dækkes også af den i § 1 valgte formulering.

Det må imidlertid fremhæves, at det, man tilsiger at give beskyttelse imod, alene er en direkte kopiering af selve fotografiet eller en eftergørelse med ændringer, der blot er foretaget for at tilsløre, at der er tale om en kopi. Foretages ændringer i videre omfang — som det ofte vil være tilfældet, f. eks. når en maler benytter et fotografi som hjælpemiddel ved udarbejdelsen af et landskabs-

billede — foreligger i almindelighed ikke nogen eftergørelse af fotografiet, men en umiddelbar gengivelse af motivet, hvortil fotografen ikke har eneret.

Det fotografiske billede kan vises offentligt ved udstilling, ved film, i fjernsyn eller som lysbillede i forbindelse med et foredrag. Med hensyn til udstillingsretten følger det imidlertid af reglen i § 10, at fotografen alene har eneret med hensyn til *den* offentlige udstilling af det fotografiske billede, hvorved dette første gang gøres tilgængeligt for almenheden.

I det i betænkningen af 1951 indeholdte udkast var fotografens eneret i den sidst omhandlede henseende beskrevet på samme måde som ophavsmandens tilsvarende beføjelse, nemlig som en ret til at gøre billedet tilgængeligt for almenheden. Efter denne formulering ville retten også omfatte udlejning, udlån eller anden spredning af eksemplarer. Hvis man efterlignede ophavsretsloven på dette punkt, måtte man derfor også i fotografiloven optage bestemmelser, svarende til §§ 23 og 25 i forslaget til ophavsretslov. Spredningsretten spiller imidlertid en så ringe rolle for fotografiernes vedkommende, at der ingen anledning er til at komplicere fotografiloven med regler herom. Man har derfor valgt at begrænse eneretten til den offentlige forevisning. Dette har på den anden side medført, at man har fundet det nødvendigt i § 17 at optage en særlig straffebestemmelse, der yder beskyttelse imod visse uautoriserede spredningsforanstaltninger.

Til § 2.

Bestemmelsen, der svarer til § 3 i forslaget til lov om ophavsret, indeholder regler om fotografens ideelle ret eller hans *droit moral*. Sådanne regler savnes i den gældende lov. Efter Bernerkonventionen af 1948 er en *droit moral*-beskyttelse for de mere kvalificerede fotografier nødvendig, men behov for en sådan beskyttelse foreligger i øvrigt også til en vis grad med hensyn til andre grupper af fotografiske billeder.

Efter stk. 1 har fotografen ret til at blive navngivet i overensstemmelse med, hvad god skik kræver, når et eksemplar af det fotografiske billede fremstilles, eller når billedet vises offentligt. De nordiske fotografforbund har ønsket, at pligten til navngivelse skal være absolut og ikke afhængig af den på området herskende sædvane, som ikke findes tilfredsstillende. På den anden side har Den danske Forlæggerforening ønsket hjemmel for, at det, når fotografier gengives i bøger, er tilstrækkeligt at bringe fotografens navn enten under billedet,

eller i en særlig billedfortegnelse bag på bogens titelblad eller under indholdsfortegnelsen.

Det er vanskeligt at formulere en bestemmelse vedrørende navngivelseskravet, der dækker alle i praksis forekommende muligheder. Man er nødsaget til, på samme måde som sket i forslaget til ophavsretsloven, at henvise til, hvad der må anses for at være god skik. Heri ligger, at navnet skal anføres, når dette efter en almindelig opfattelse må regnes for stemmende med rimelig og hæderlig handle måde. Den omstændighed at der på et givet område ikke findes nogen almindelig fulgt sædvane, udelukker i og for sig ikke, at fotografen efter § 2 kan have krav på navngivelse. Det er imidlertid klart, at der forekommer talrige tilfælde, navnlig hvor det drejer sig om billeder uden særlig individualitet, hvor en angivelse af fotografens navn ikke med rimelighed kan kræves. Med hensyn til anbringelsesmåden vil den af forlæggerforeningen skitserede i almindelighed være at anse som tilstrækkelig, i hvert fald hvor det drejer sig om et almindeligt illustreret værk og ikke et værk, hvis særlige formål er at vise forskellige fotografers fotografiske præstationer.

I stk. 2 bestemmes, at fotografen kan modsætte sig, at billedet ændres eller vises offentligt på en måde, der er krænkende for hans anseelse.

Efter forslaget til ophavsretslov § 3, der udgør forbilledet for nærværende bestemmelse, kan ophavsmanden kun give afkald på sin *droit moral*, når det gælder en efter art og omfang begrænset brug af værket. Man har ikke anset det for nødvendigt at overføre denne regel til fotografifloven.

Til § 3.

Den her foreslåede formodningsregel svarer til § 7, stk. 1, i forslaget til lov om ophavsret. Efter reglen skal dog foruden navn og alment kendt signatur også angivelsen af firma kunne afgive formodning for, hvem der skal anses for fotograf. Dette skyldes det rent faktiske forhold, at fotografisk virksomhed ofte drives som erhverv og derfor under et firmanavn.

Fra forskellig side har det været ønsket, at der skulle gives detaljerede lovregler for forholdet mellem personalet og virksomheden, for så vidt angår den fotografiske ret til de fotografier, der optages i virksomheden. Man har imidlertid fundet, at forholdene i de forskellige virksomheder (fotografiske atelierer, bladforetagender o. s. v.) er for forskellige til, at generelle regler med udbytte lader sig opstille, men at disse spørgsmål bør reguleres gennem aftaler, praksis og sædvane.

Til § 4.

Lovforslaget indeholder flere regler, der giver ret til under visse omstændigheder at gengive fotografiske billeder uden fotografens samtykke, jfr. § 5 og de følgende paragraffer, og det er her i flere tilfælde opstillet som en betingelse for, at denne ret kan udøves, at det drejer sig om fotografiske billeder, der er offentliggjort. I § 4 er der med henblik herpå optaget en definition af begrebet offentliggørelse gående ud på, at et fotografisk billede skal betragtes som offentliggjort, når det lovligt er gjort tilgængeligt for almenheden. Som regel forudsættes altså fotografens samtykke til foranstaltningen. Som eksempel på offentliggørelse nævnes i lovteksten, at billedet udgives eller udstilles. Et andet i praksis vigtigt tilfælde foreligger, når fotografiet overdrages til et for offentligheden tilgængeligt billedarkiv.

Bestemmelsen findes ikke i udkastet af 1951.

Til § 5.

Denne bestemmelse, der handler om adgangen til at fremstille eksemplarer af fotografiske billeder til privat brug, svarer til § 11, stk. 1 i forslaget til lov om ophavsret. Dog er det ikke opstillet som nogen betingelse for kopieringsadgangen, at billedet er offentliggjort. For fotografers vedkommende er offentliggørelse ikke noget så normalt og regelmæssigt forekommende som for litterære værkers vedkommende, og en indskrænkning af den private kopieringsadgang til kun at gælde offentliggjorte billeder ville begrænse denne for stærkt.

Fra fotografernes side er der fremført krav om, at en fri fremstilling af et fotografi til privat brug ikke må ske ved hjælp af en fotografisk erhvervsvirksomhed. Det forekommer hyppigt, at en kunde hos en anset fotograf bestiller en enkelt kopi og derefter lader et billigt atelier fremstille de aftryk, han har brug for. Ofte er resultatet i kvalitetsmæssig henseende ringe, således at fotografen lider skade både økonomisk og prestigemæssigt.

Man er klar over, at sådanne misbrug finder sted, og noget kunne tale for at give regler, der kunne hindre dem. Imidlertid er man veget tilbage fra at give en generel regel af den af fotografene foreslåede art, der ville omfatte både de i kunstnerisk henseende højt stående billeder og den store mængde af ganske almindelige billeder, for hvis kopiering reglen ville være en alvorlig hindring, og man har ikke anset det for muligt at opstille særlige regler for de mere fremragende fotografier. Man ønsker imidlertid at påpege, at misbrug af den nævnte art, for så vidt angår den prestige-mæssige side af sagen vil kunne rammes af nær-

F. t. l. om retten til fotografiske billeder.

værende lovforslags § 2, 2. stk., og for så vidt angår den økonomiske skade efter omstændighederne af § 15 i loven om uretmæssig konkurrence. Endelig vil man understrege, at der må lægges afgørende vægt på de ord i lovteksten, der bestemmer, at der uden fotografens samtykke kun må fremstilles enkelte kopier af hvert billede, og at de fremstillede kopier ikke må udnyttes i noget ikke privat øjemed.

Til § 6.

Bestemmelsen udgør et sidestykke til § 12 i forslaget til lov om ophavsret. Adskillige af de værker, der efter den sidstnævnte regel skal kunne fotograferes af arkiver og biblioteker, indeholder også fotografier, og navnlig af den grund er der behov for en til § 12 svarende bestemmelse i fotografi-loven.

Til § 7.

Den i stk. 1 optagne regel om retten til at gengive fotografiske billeder i kritiske, videnskabelige og alment oplysende fremstillinger svarer til § 14, stk. 2 i forslaget til lov om ophavsret. Medens ophavsmanden imidlertid ved gengivelsen af kunstværker i en alment oplysende fremstilling kun skal have krav på vederlag, når to eller flere af hans værker tages med, har man på anbefaling af deltagerne i det nordiske ophavsretsmøde i København i 1957 formuleret bestemmelsen i fotografiloven således, at det fremgår, at der skal ydes vederlag ved enhver gengivelse, altså også når kun ét billede er anvendt. For fotografiers vedkommende er gengivelsen i alment oplysende værker et overordentlig vigtigt anvendelsesområde, og der foreligger næppe grund til i noget tilfælde at tillade vederlagsfri gengivelse. Nogen parallel med de i forslaget til lov om ophavsret § 14 omhandlede kunstværker kan ikke drages. Fotografiernes udnyttelse som illustrationer sker under helt andre forudsætninger end kunstværkernes.

Bestemmelsen i stk. 2, hvorefter det er tilladt at gengive offentliggjorte fotografiske billeder i tilslutning til teksten i et værk til brug ved undervisning, svarer til reglen om kunstværker i § 16 i forslaget til lov om ophavsret. Man har dog ikke anset det for nødvendigt at overføre bestemmelsen i § 16 om, at låneadgangen først indtræder, når et vist tidsrum er forløbet siden kunstværkets (billedets) offentliggørelse.

Fotografen har krav på vederlag.

I dagspressens nyhedsformidling benyttes gengivelser af fotografiske billeder i stadigt stigende omfang. Et krav om, at der i sådanne tilfælde forud for gengivelsen skulle indhentes samtykke fra fotografen eller fra andre berettigede, f. eks.

bestilleren i henhold til § 12, ville i alt for høj grad vanskeliggøre pressens arbejde, og man har derfor i stk. 3 optaget en bestemmelse, der tillader dagbladene uden forud indhentet tilladelse at gengive fotografiske billeder i forbindelse med omtalen af begivenheder af almindelig interesse.

Fotografen eller den, som hans ret eventuelt er overgået til, har krav på vederlag, der i tilfælde af strid om dets størrelse kan kræves fastsat af et af undervisningsministeriet nedsat nævn, jfr. § 16.

Bestemmelsen i stk. 3 var ikke optaget i det i betænkningen af 1951 optagne udkast til lov.

Til § 8.

Bestemmelsen er optaget efter svensk forbillede og findes ikke i det forslag, der indeholdes i kommissionsbetænkningen af 1951.

Det synes rimeligt at give adgang til i reportager om dagsbegivenheder at medtage sådanne fotografier, der vises som led i dagsbegivenheden. Noget stærkt behov for en regel herom kan ganske vist næppe siges at foreligge, men man har for fuldstændighedens skyld anset det for rigtigst at optage reglen.

Til § 9.

I § 22 stk. 1 i forslaget til lov om ophavsret er der stillet forslag om en tvangslicens for så vidt angår litterære og kunstneriske værkers benyttelse i radio- og fjernsynsudsendelser. Praktiske grunde taler for, at der ligeledes indføres tvangslicens med hensyn til visningen af fotografier i Danmarks Radios fjernsynsudsendelser. I modsætning til hvad tilfældet er på ophavsrettens område, har man imidlertid ikke her anset det for muligt at gøre radioens ret afhængig af, at der af en organisation er givet generel tilladelse til udsendelse af medlemmernes frembringelser. Bestemmelsen er derfor udformet som en almindelig tvangslicens, der kun bliver uvirksom, såfremt fotografen har forbudt billedets udsendelse.

Til § 10.

Ved bestemmelsen begrænses den fotografen i medfør af § 1 tillagte eneret til at vise billedet offentligt.

For kunstværkers vedkommende gælder det efter § 25 i forslaget til lov om ophavsret, at ophavsmandens eneret til at vise værker offentligt bortfalder, for så vidt angår overdragne eller udgivne eksemplarer. Tilsvarende bør gælde for fotografier med hensyn til den forevisning, der finder sted, ved at billedet *udstilles offentligt*.

De nordiske fotografforbund har ønsket, at retten til udstilling forbeholdes fotografen, i hvert fald

når udstillingen tjener erhvervsmæssige formål. Det anføres, at fotografier ofte bruges af forretningsdrivende til vinduespyntning — som „blikfang“. Man har imidlertid ment, at en regel som den af fotografierne ønskede i almindelighed ikke vil blive betragtet som naturlig, idet det formentlig er en rodfæstet opfattelse, at den, der ejer et fotografi, er berettiget til at disponere over eksemplaret i enhver henseende. En benyttelse, der i særlig grad er skadelig for fotografen, vil dog undertiden kunne forhindres gennem anvendelse af forslaget § 2.

Forevisning ved hjælp af optiske eller tekniske metoder (film, lysbilleder, fjernsyn etc.) bør derimod i princippet være forbeholdt fotografen. Hensynet til almenhedens interesser kræver dog, at der gøres visse undtagelser herfra, hvor det drejer sig om forevisning i forbindelse med undervisning, eller i sammenhæng med foredrag, der holdes i almennyttigt øjemed. Disse undtagelser er formuleret i så nær tilknytning som muligt til reglerne i § 20 i forslaget til lov om ophavsret, der omhandler visse tilfælde, hvor fremførelse af ophavsretligt beskyttede værker kan finde sted uden tilladelse.

Til § 11.

Bestemmelsen er et sidestykke til § 22, stk. 2, i forslaget til lov om ophavsret. I de normale tilfælde, hvor fjernsynsforetagendet i henhold til aftale med fotografen har ret til at vise billedet, vil der ofte ikke være behov for reglen, idet man kan anse tilladelsen til udsendelsen som også omfattende et samtykke til at foretage optagelsen. Den kan imidlertid få betydning i de tilfælde, hvor udsendelsen med hjemmel i loven finder sted uden samtykke, f. eks. når fotografier i henhold til § 10 vises i en udsendelse, som har undervisningsformål.

Bestemmelsen fandtes ikke i kommissionsbetænkningen af 1951.

Til § 12.

Fotografiretten kan overgå til andre ved overdragelse og ved arv, og i et vist omfang også ved kreditorfølgning, men man har ikke fundet det nødvendigt at give nærmere regler herom eller i det hele om de aftaler, der kan indgås med hensyn til fotografiretten. En undtagelse udgør dog de i nærværende paragraf optagne bestemmelser om retsforholdet mellem fotografen og den, der har bestilt et fotografisk billede.

En regel herom findes også i loven af 1911, i hvis § 1, stk. 2 det hedder, at „er fotografiet udført efter bestilling af en anden, vil dennes samtykke være nødvendigt ikke blot til at erhverve den

nævnte eneret, men også til at afhænde aftryk af fotografiet“. Der hersker imidlertid uklarhed med hensyn til forståelsen af denne bestemmelse.

I udkastet i betænkningen af 1951 er der stillet forslag om en ordning, hvorefter retten til det fotografiske billede — når ikke andet er aftalt — forbliver hos fotografen, selv om billedet er udført efter bestilling. Skål billedet mangfoldiggøres eller gøres tilgængeligt for almenheden, må dog bestillerens samtykke indhentes hertil.

På det nordiske ophavsretsmøde i København i 1957 var det den almindelige opfattelse blandt de delegerede, at man af praktiske grunde måtte foretrække en regel, gående ud på, at fotografiretten, når ikke andet er aftalt, går over på bestilleren. Herved pålægger man fotografen, der som regel driver sin virksomhed som erhverv, at tage forbehold, hvis en anden ordning ønskes end den i loven forudsatte, hvilket man skønner mere rimeligt end at lægge forpligtelsen i så henseende på bestilleren.

I lovforslaget er reglen optaget i overensstemmelse hermed. Som i kommissionsbetænkningen foreslået, stiller man dog endvidere forslag om en bestemmelse, hvorefter fotografen kan anvende et bestilt billede i reklameøjemed, medmindre bestilleren har forbudt det. Dette stemmer med gældende sædvane.

Ligeledes er det i overensstemmelse med skik og brug, at bestilleren af et portræt som fastsat ved § 12, stk. 2, kan lade billedet gengive i aviser, tidskrifter eller skrifter med biografisk indhold også i de tilfælde, hvor fotografiretten i henhold til aftalen er forblevet hos fotografen. Undtagelse herfra gælder dog, hvis fotografen udtrykkeligt har taget forbehold med hensyn til sådanne gengivelser.

Der er ikke stillet forslag om særlige beskyttelsesregler for den portrætterede, som jo ikke altid behøver at være den samme som bestilleren. Regler herom er heller ikke optaget i forslaget til lov om ophavsret for ikke-fotografiske afbildningers vedkommende. En del kunne i og for sig tale for at etablere en vis form for beskyttelse på dette område. Det hænder, at der i pressen eller i andre publikationer offentliggøres persongengivelser under sådanne omstændigheder, at gengivelsen må siges at udgøre et uberettiget angreb på den, der afbildes. Billedet kan have et indhold, der er krænkende for ham, eller det kan være offentliggjort i en sådan sammenhæng eller i et sådant øjemed, f. eks. i politisk propaganda- eller reklameøjemed, at der også heri kan ligge noget krænkende for den portrætterede. Regler, der retter sig herimod, hører dog næppe hjemme i ophavsretsloven eller fotografiloven, og muligvis har man allerede efter gældende ret til-

strækkeligt værn over for krænkelse som de nævnte i lovgivningens almindelige regler om beskyttelse for privatlivets fred, jfr. straffelovens § 263.

Til § 13.

Her bestemmes det, at fotografiske billeder frit må udnyttes i retsplejens og den offentlige sikkerheds interesse. Reglen må anses for nødvendig, navnlig af hensyn til politiets efterforskningsarbejde.

En tilsvarende bestemmelse findes i den gældende norske fotografilovs § 8.

Til § 14.

Reglen om kildeangivelse ved „lån“ svarer til § 26, stk. 2, i forslaget til lov om ophavsret og stemmer overens med Bernerkonventionen af 1948, art. 10, stk. 3.

Til § 15.

Efter fotografiloven af 1911 gælder beskyttelsen i 10 år. Der er nogen tvivl om, fra hvilket tidspunkt fristen skal regnes, men i almindelighed antages det, at den løber fra anmeldelsen til undervisningsministeriet.

Der er næppe tvivl om, at der er behov for en længere varende beskyttelse. Fotografier vil ofte kunne udnyttes økonomisk i længere tid end 10 år. På den anden side har man ikke ment at burde foreslå, at fotografierne med hensyn til beskyttelsesperiodens længde sidestilles med litterære og kunstneriske værker, for hvilke der gælder en 50 års beskyttelse, regnet fra ophavsmandens død. Fotografier har ofte en særlig værdi ud fra historiske, biografiske og lignende synspunkter, og i betragtning af den rolle, som fotografierne spiller i pressen og i øvrigt i samfundslivet, må man sige, at det er i almenhedens interesse, at adgangen til frit at gengive fotografier ikke begrænses for stærkt. Under hensyn hertil er beskyttelsestiden sat til 25 år, der skal regnes fra udgangen af det år, da billedet blev fremstillet.

I den danske betænkning af 1951 er det foreslået at tage året for billedets offentliggørelse som udgangspunkt for beskyttelsestidens beregning. Dette ville imidlertid føre til en i tid ubegrænset beskyttelse af sådanne billeder, der ikke offentliggøres, og man har derfor i lovforslaget foretrukket at lægge året for billedets fremstilling til grund. Den praktiske konsekvens af den således foreslåede regel bliver i øvrigt for offentliggjorte billeder i almindelighed den samme, som hvis tiden skulle regnes fra offentliggørelsen. Ofte vil det nemlig være vanskeligt for en udenforstående at skaffe sig

kendskab til, hvornår det fotografiske billede er fremstillet. I sådanne tilfælde kan man kun med sikkerhed regne med, at billedet er frit, når der er forløbet 25 år efter offentliggørelsen.

Til § 16.

Efter forslaget har fotografen krav på vederlag, når et fotografisk billede gengives med hjemmel i reglerne i §§ 7 og 9. I § 16 bestemmes det, at vederlaget, når enighed ikke kan opnås om dets størrelse, af hver af parterne kan kræves fastsat af et af undervisningsministeren nedsat nævn. Reglen svarer til § 54 i forslaget til lov om ophavsret.

Til § 17.

Reglerne om straf for overtrædelse af de i loven givne bestemmelser samt om påtalen er udformet på tilsvarende måde som i forslaget til lov om ophavsret. Da fotografens ret efter § 1 ikke omfatter retten til at sprede eksemplarer blandt almenheden, har man dog fundet det hensigtsmæssigt yderligere at optage en bestemmelse om, at straf også kan idømmes, når nogen udbyder til salg eller på anden måde blandt almenheden spreder sådanne eksemplarer, der er fremstillet i strid med loven.

Efter stk. 2, der svarer til en bestemmelse i forslaget til ophavsretsloven, kan straf endvidere under visse omstændigheder idømmes, når eksemplarer i spredningshensigt indføres her til landet.

Til § 18.

Bestemmelsen svarer til erstatningsreglen i forslaget til lov om ophavsret.

I det udkast, der indeholdes i betænkningen af 1951, var der ikke optaget nogen regel, der gav hjemmel for ydelse af oprejsning for skade af ikke-økonomisk art, idet en sådan regel, der er foreslået med hensyn til de ophavsretligt beskyttede værker, ikke fandtes naturlig for fotografiernes vedkommende. Efter nærværende lovforslag er fotografi-retten imidlertid udformet som en ret, der ikke alene er begrundet i fotografens økonomiske, men i høj grad også i hans personligt ideelle interesser, og der ses herefter ikke at være tilstrækkelig anledning til ikke fuldtud at overføre de i forslaget til ophavsretslov optagne erstatningsregler, herunder også reglen om oprejsning for ikke-økonomisk skade.

Til § 19.

De her givne regler om inddragning m. v. af ulovlige eksemplarer svarer til § 57 i forslaget til lov om ophavsret.

Til § 20.

Efter den gældende fotografilov omfatter beskyttelsen umiddelbart kun fotografier, der er frembragt af danske statsborgere, men loven er ved kgl. anordning gjort anvendelig i forhold til statsborgere fra de lande, der har tiltrådt Bernerkonventionen til værn for litterære og kunstneriske værker.

Bestemmelserne om lovens territoriale rækkevidde foreslås nu formuleret ganske som de tilsvarende bestemmelser i forslaget til lov om ophavsret §§ 58 og 60.

Til § 21.

Bestemmelsen svarer til forslag til lov om ophavsret § 61, stk. 1.
